

Е-дипломатика: сумнівна пропозиція чи реальне майбутнє?

Бездрабко Валентина

Кафедра ІБАС

Київський НУ культури і мистецтв, Київ, Україна

valentbez@gmail.com

Against the background of problems of archival education in Ukraine, we have raised the issue about the possibility of using diplomatic methods to critics of electronic records, and therefore, the expanding the range of research tasks of Diplomats, the establishment of E-diplomatics.

Keywords: archival education, science of archives, Diplomats, record, electronic record.

Останнім часом в Україні активно обговорюється питання архівної освіти. Це пов'язано передусім із започаткуванням у 2015 р. спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» і формуванням нормативно-правової бази її розвитку. Ідеться про розроблення стандарту вищої освіти для спеціальності. Професійні кола дискутують щодо номенклатури дисциплін для майбутніх фахівців з архівістики, яка дозволила б спродувати необхідні для сучасних умов і галузевих потреб компетентності. Усвідомлення доцільності гармонійного поєднання традицій із новаційними тенденціями спонукає до виваженого підходу та врахування особливостей прикладної сфери застосування згодом набутих студентами вишів вмій і навичок.

Отож на початку XXI ст. в Україні склалися та продовжують розвиватися дві моделі архівної освіти: історико-архівна та соціокомунікаційна. Кожна з них має своїх прихильників і опонентів та право на існування. Залежно від моделі виші обирають і наповнюють зміст архівної освіти. Дискусії тривають стосовно співвідношення між історичним, архівознавчим, документознавчим, інформаційним, технологічним компонентами в освітніх програмах. Вважаємо доцільним їх раціонально виважене й методично обґрунтоване поєднання, оскільки беззастережно наслідувати

пропонований зарубіжний досвід було б хибним підходом через інші генетичні умови народження архівної освіти. Проте при цьому залишаються осторонь питання важливішого порядку, а саме: змістового наповнення тих дисциплін, які мають увійти в навчальні плани архівістів. Ідеться, в першу чергу, про трансформації й сутнісне оновлення традиційних для фаху курсів, які, за нашими спостереженнями, в умовах міждисциплінарного побутування наук переживають значні зміни.

Зупинимось, зокрема, на дипломатичі, яку дослідники переважно розглядають класичною спеціальною історичною дисципліною, породженням вивчення рукописів античності й середньовіччя. Згодом хронологічно об'єкт досліджень для дипломатичі розширився і в XX ст. новітні документи так само потрапили до кола її уваги. Незважаючи на сучасні методики дослідження документів, дипломатика володіє тими з них, що дозволяють вважати цю науку непересічною для фаху архівіста. Усталені й перевірені часом засади дипломатичної критики документів не потребують ревізії, а от її розвиток з урахуванням можливого урізноманітнення об'єктів вивчення та версій їх існування стане доречним.

Народження дипломатичі в Західній Європі датують новим часом. Від практичних настанов і рекомендацій як вивчати правові документи дипломатика еволюціонувала в історичну дисципліну. У такому статусі вона тривалий час переймалась студіюванням документів, датованих до XVII ст. Саме тому виникла традиція сприймати її заземленою на медієвістичних документах.

Згодом дипломатика виходить за «середньовічні межі» і перетворюється в дисципліну, теоретичні засади якої можуть стати у пригоді науці, орієнтованій на сучасні документи. Розширення об'єкта вивчення відбулося через залучення до кола інтересів дипломатики активних і напівактивних документів. Перспективи студіювання поточних документів за допомогою методів дипломатики відкривають нові можливості для фахівців із документознавства, керування документаційними процесами та архівістики.

Дослідники оперують методами критичного аналізу дипломатики передусім для того, аби виявити чи підтвердити оригінальність акта та встановити реальність прав і поданих фактів. Полісемантичність поняття «оригінальність документа» породжує пошуки оптимальних методів визначення його змісту та доведень. Історично документ може бути достовірним за умови засвідчення подій, що мали місце, чи інформації, яка є істинною. Юридично достовірним може бути той документ, що є знаком засвідчення факту незалежно від намірів автора та інформації, яка міститься в ньому. На думку фахівців із дипломатики, достовірними є ті документи, що оформлені відповідно до практики епохи, місця укладання, фіксування авторства, викладу тексту, інших знаків засвідчення й підтвердження справжності. «Достовірності» можуть не збігатися. Один і той самий документ може бути достовірним історично або дипломатично, та не бути таким юридично.

Не менш проблемним є питання термінологічного розрізнення автентичного, справжнього документа та документа недостовірного, фальшованого. Так само важливо установити походження фальшованості, суб'єктивні та об'єктивні чинники цього явища. І якщо методики роботи з традиційними документами напрацьовані дипломатикою віддавна, то стосовно документів на нетрадиційних носіях багато звичних для науки питань є відкритими.

Ідеться про встановлення автентичності, достовірності, оригінальності, справжності, виявлення архетипу, копії (у т.ч. і першої) електронного документа та можливості застосування методів дипломатики для цього. Новітні реалії існування інформації, документів

впливають на об'єктно-предметну сферу дипломатики, а її традиційні питання, дослідні напрями набувають іншого змісту. І якщо початково дипломатика орієнтувалася на дослідження винятково правових актів, то наразі прийнято говорити про різні види документів, до яких можливе застосування характерних методів критики. Зарубіжні колеги давно і всерйоз розглядають можливості е-дипломатики, а вітчизняна наука робить поки що перші кроки, постановочно обговорюючи залучення електронних документів до сфери студій класичних наук. Проте, безперечно, є сенс вивчити це докладніше.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] L. Duranti, "Diplomatics: New Uses for an Old Science," (in English), *Archivaria*, vol. 28, pp. 7-27, Summer 1989.
- [2] C. Bailey, "Archival Theory and Machine Readable Records: Some Problems and Issues," (in English), in *Master of Archival Studies thesis*, The University of British Columbia, Vancouver, 1988, pp. 119-120.
- [3] "Diplomatics", *Encyclopedia of Library and Information Science*, (in English), M. Bates, M. N. Maack, M. Drake eds, New York, Basel, Hong Kong: Marcel Dekker, INC., 2009.
- [4] L. Duranti, "Historical Documentary Memory in the Cloud: An Oxymoron or the Inescapable Future?," in *Revista D'arxius*, 2013, pp. 19-60.
- [5] L. Duranti, K. Thibodeau, "The Concept of Record in Interactive, Experiential and Dynamic Environments: the View of InterPARES," *Archival Science*, vol. 6, 1, 2006, pp. 13-68.
- [6] Г. Папакін, "Сучасна українська інтернет-археографія: основні форми та джерела електронних публікацій," *Укр. іст. журн.*, № 5, 2010, сс. 153-166.
- [7] Г. Папакін, "Електронна археографія: новітній напрям старої науки, її складові та стан дослідження," *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. № 2, 2012, сс. 25-34.